

ORTAK KÜLTÜREL MİRASIMIZ**Kültürel Miras Nedir?**

Kültürel miras; geçmişten günümüze kadar ulaşan, bir milletin tarihini, kültürünü, yaşam biçimini ve değerlerini yansıtan varlıklardır.

- Bu miraslar sayesinde geçmişimizi tanır, kültürümüzü öğrenir ve gelecek nesillere aktarırız.
- Kültürel miras, bir millete ait olsa da tüm insanlığın ortak değeridir. Bu nedenle korunması ve yaşatılması çok önemlidir.

Tarihî Varlık Nedir?

Geçmiş uygarlıkların bizlere bıraktığı; din, bilim, sanat, mimari, edebiyat ve düşünce alanlarında ortaya konmuş eserlere **tarihî varlık** denir.

✎ Tarihî varlıklar doğal değil, insanlar tarafından yapılmıştır.

Tarihî Varlıkların Türleri**a) Tarihî Mekan**

Geçmişte yaşamış insanlara ait izlerin ve kalıntıların bulunduğu alanlara **tarihî mekân** denir.

- ◆ Eski yerleşim yerleri
- ◆ İbadet merkezleri
- ◆ Mezarlıklar
- ◆ Savaş alanları

Örnekler:

Tarihî Yarımada (İstanbul)

Efes Antik Kenti (İzmir)

b) Tarihî Eser

Geçmişte askerlik, eğitim, konaklama, ulaşım ve ekonomik amaçlarla inşa edilen yapılara **tarihî eser** denir.

Örnek:

Topkapı Sarayı

c) Tarihî Nesne

Geçmişten günümüze ulaşan eşya, silah, takı, heykel ve resimler tarihî nesnelerdir.

Örnek:

Kaşıkcı Elması

UNESCO ve Kültürel Miras

UNESCO (Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Kurumu), dünya üzerindeki önemli kültürel mirasları insanlığın ortak mirası olarak kabul eder ve korunmaları için çalışmalar yapar.

✎ UNESCO, korunması gereken kültürel mirasları Dünya Mirası Listesi adıyla yayımlar.

✎ Türkiye, UNESCO'ya 4 Kasım 1946 tarihinde üye olmuştur.

UNESCO'ya Göre Kültürel Miras Türleri**a) Somut Kültürel Miras**

Gözle görülebilen ve dokunulabilen miraslardır.

Bazı Somut Kültürel Miras Öğelerimiz

- ✓ Göreme Millî Parkı ve Kapadokya (Nevşehir) 1985 (Karma Miras Alanı)
- ✓ Hattuşa: Hitit Başkenti (Çorum) 1986
- ✓ Nemrut Dağı (Adıyaman) 1987
- ✓ Truva Arkeolojik Alanı (Çanakkale) 1998
- ✓ Efes (İzmir) 2015 15. Ani Arkeolojik Alanı (Kars) 2016
- ✓ Göbekli Tepe (Şanlıurfa) 2018
- ✓ Arslantepe Höyüğü (Malatya) 2021

b) Somut Olmayan Kültürel Miras

Gelenek, görenek, sanat ve yaşam biçimlerini kapsayan miraslardır.

Bazı Somut Olmayan Kültürel Miras Öğelerimiz

- ✓ Mevlevi Sema Törenleri (2008)
- ✓ Nevruz Bayramı
- ✓ Türk Kahvesi ve Geleneği (2013)
- ✓ Ebru, Türk Kağıt Süsleme Sanatı (2014)
- ✓ Geleneksel Çini Sanatı (2016)
- ✓ Minyatür Sanatı (Azerbaycan, İran ve Özbekistan ile Ortak Dosya) (2020)

c) Koruma Altındaki Somut Olmayan Miraslarımız

- ✓ Islık Dili (Kuş Dili)
- ✓ Geleneksel Ahlat Taş İşçiliği
- ✓ Zeytin Yetiştiriciliği ile İlgili Geleneksel Bilgiler

Kültürel Miras Neden Korunmalıdır?

- ✓ Tarihimizi öğrenmemizi sağlar.
- ✓ Kültürümüzü gelecek nesillere aktarır.
- ✓ Ülkelerin tanıtımına ve turizme katkı sağlar.
- ✓ Toplamlar arasında kültürel bağ kurar.

Kültürel Mirası Kimler Korur?

Türkiye'de kültürel mirasın korunmasından:

- ✎ Kültür ve Turizm Bakanlığı
- ✎ Vakıflar Genel Müdürlüğü
- ✎ Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü
- ✎ Yerel yönetimler
- ✎ Sivil toplum kuruluşları sorumludur.

ANADOLU'NUN İLK YERLEŞİM YERLERİNDE YAŞAM

İnsanların İlk Yaşam Biçimi

- İnsanlar tarih boyunca yaşamlarını sürdürebilmek için **beslenme, barınma ve güvenlik** ihtiyaçlarını karşılamak zorunda kalmışlardır.
- Üretim yapmaya başlamadan önce insanlar **avcı ve toplayıcı** bir yaşam sürmüşlerdir.

Bu dönemde insanlar:

- Yabani bitkileri ve meyveleri toplamış,
- Avlanarak beslenmiş,
- Su kaynaklarına yakın ve güvenli yerlere göç etmişlerdir.

Bu nedenle ilk insanlar **göçebe** bir yaşam sürmüş ve genellikle **mağaralarda** barınmışlardır.

Mağaralarda Yaşam

Anadolu'da avcı ve toplayıcı insanların yaşadığı birçok mağara bulunmaktadır.

Örnek Mağaralar:

- **Şarklı Keper Mağarası** (Gaziantep)
- **Yarımburgaz Mağarası** (İstanbul)
- **Beldibi ve Karain Mağaraları** (Antalya)

NOT:Bu mağaralarda yapılan kazılarda **çakmak taşından yapılmış aletler** bulunmuştur. Bu bulgular, insanların bu mağaraları çok eski dönemlerde kullandığını göstermektedir.

✎ Bu kalıntıları ortaya çıkaran bilim dalına **arkeoloji**, bu çalışmaları yapan kişilere **arkeolog** denir.

Yerleşik Hayata Geçiş

- Zamanla insanlar **tarım yapmayı** öğrenmiş, hayvanları evcilleştirmiş ve **yerleşik hayata** geçmiştir.
- Böylece insanlar artık sürekli göç etmek yerine **aynı yerde yaşamaya** başlamıştır.

Yerleşik hayatın başlamasıyla:

- Köyler kurulmuş,
- Tarım ve hayvancılık yapılmış,
- Evler inşa edilmiştir.

Göbeklitepe(Şanlıurfa)

Göbeklitepe, Şanlıurfa yakınlarında yer alan ve **dünyanın bilinen en eski inanç merkezi** olarak kabul edilen bir yerleşim alanıdır.

Göbeklitepe'nin Özellikleri:

- Yaklaşık **12 bin yıl** öncesine aittir.
- Avcı ve toplayıcı insanlar tarafından yapılmıştır.
- 4–6 metre yüksekliğinde, 10–14 ton ağırlığında **T biçimli dikili taşlar** bulunur.
- Bu taşların üzerinde hayvan ve insan figürleri yer alır.

✎ Göbeklitepe'de insanlar sürekli yaşamamış, burayı **tapınma amacıyla** ziyaret etmişlerdir.

Höyük Nedir?

Höyük; eski yerleşim yerlerinin zamanla yıkılıp üst üste birikmesiyle oluşan **yapay tepelerdir**. Anadolu'da çok sayıda höyük bulunmaktadır ve bazıları **UNESCO Dünya Mirası Listesi'**ne alınmıştır.

Çayönü(Diyarbakır)

Çayönü, Anadolu'nun en eski yerleşim yerlerinden biridir.

Çayönü'nde Yaşam:

- İlk evler yuvarlak planlı kulübelendi.
- Zamanla taş döşemeli, kanallı ve hücre planlı evler yapılmıştır.
- Hücreler kiler veya depo olarak kullanılmıştır.
- Evler kerpiçten yapılmış, üstleri düz çatılıdır.

Ekonomik Faaliyetler:

- Buğday, mercimek, baklagiller yetiştirilmiştir.
- Hayvan boynuzlarından orak yapılmıştır.
- Bitkisel liflerden örgüler yapılmıştır.

Çatalhöyük(Konya)

Çatalhöyük'te evler **kerpiçten** yapılmış ve birbirine çok yakın inşa edilmiştir.

Çatalhöyük'ün Özellikleri:

- Sokak yoktur, insanlar çatıdan yürümüştür.
- Evlerin girişleri çatıdan merdivenle yapılmıştır.
- Duvarlar sıvalı ve resimlidir.
- İnsan ve hayvan figürleri görülür.

Geçim Kaynakları:

- Tarım (buğday, arpa, mercimek)
- Hayvancılık (koyun, keçi, sığır)
- Balıkçılık

Hacılar(Burdur)

Hacılar yerleşim yerinde savunma duvarları bulunur.

Hacılar'da Yaşam:

- Kerpiçten yapılmış küçük, dörtgen evler vardır.
- Evlerde tahıl depoları ve oval ocaklar bulunur.
- Zamanla evlere kapı ve pencereler eklenmiştir.
- Tarım ve hayvancılık temel geçim kaynağıdır.

Geçim Kaynakları ve Ticaret

Yerleşik hayata geçilmesiyle birlikte insanlar üretici olmuş ve **ürün fazlalığı** ortaya çıkmıştır. Bu durum **takas (değiş tokuş) ticaretini** doğurmuştur.

Önemli Ürünler:

- Obsidiyen (doğal cam)
- Bakır
- Tuz
- Tahıllar

📌 Uzun mesafeli ticarete konu olan ilk ürün **obsidiyendir**.

**Mesleklerin Ortaya Çıkışı
Yerleşik yaşamla birlikte:**

- Çömlekçilik
- Madencilik
- Takıcılık
- Süs eşyası yapımı

gibi **zanaatkârlık meslekleri** ortaya çıkmıştır. Bu da toplumda **iş bölümünü** başlatmıştır.

📌 Anadolu, tarih boyunca insanlara ev sahipliği yapmış çok önemli bir bölgedir.

İlk yerleşim yerleri sayesinde:

- İnsanların yaşam biçimleri değişmiş,
- Tarım ve ticaret gelişmiş,
- Kültürel miras oluşmuştur.

📌 Anadolu'nun ilk yerleşim yerleri, **ortak kültürel mirasımızın** en önemli parçalarındandır.

MEZOPOTAMYA VE ANADOLU MEDENİYETLERİNİN ORTAK KÜLTÜREL MİRASA KATKILARI

Mezopotamya Neresi ve Neden Önemlidir?

- Mezopotamya, **Fırat ve Dicle nehirleri arasında kalan bölgeye** verilen isimdir. Bu bölge, **verimli topraklara ve uygun iklim koşullarına** sahip olduğu için tarih boyunca insanların yerleşip tarım yapabildiği önemli bir alan olmuştur.
- Bu nedenle Mezopotamya'ya “**Münbit Hilal**” (**verimli topraklar**) denilmiştir.
- Mezopotamya, tarih boyunca birçok önemli medeniyete ev sahipliği yapmıştır.
- Bunların başlıcaları **Sümerler, Babilliler ve Asurlulardır**.
- Bu medeniyetler bilim, sanat, hukuk, ticaret ve yazı gibi alanlarda insanlık tarihine çok önemli katkılar sağlamıştır.

Sümerler ve Kültürel Mirasımıza Katkıları

- Sümerler, **bilinen en eski Mezopotamya medeniyetidir**. MÖ 4000–2350 yılları arasında yaşamışlardır.
- **Ur, Uruk ve Lagaş** gibi şehirlerde **şehir devletleri (site)** hâlinde yaşamışlardır.
- Bu şehirlerin etrafı **surlarla çevrilmiş** ve her birini bir kral yönetmiştir.

Yazının İcadı

Sümerler, tarım ürünlerini kaydetmek için **çivi yazısını** icat etmişlerdir (MÖ 3200).

- Yazının icadıyla **tarihî çağlar başlamıştır**.
- Çivi yazılı **kil tabletler**, tarihteki **ilk kitap örnekleri** kabul edilir.

Hukuk

Sümer Kralı **Urukagina**, tarihte bilinen **ilk yazılı kanunları** hazırlatmıştır. Bu kanunlar sayesinde toplumda adalet sağlanmaya çalışılmıştır.

Bilim ve Matematik

- **60'lık sayı sistemi** bulunmuştur.
- Saat, dakika ve saniye kavramlarının temeli atılmıştır.
- Bir çemberin **360 derece olduğu** hesaplanmıştır.

Zigguratlar

Sümer şehirlerinde **ziggurat** adı verilen çok katlı yapılar bulunur.

- Üst katlar: **Gözlemevi (astronomi)**
- Orta katlar: **Okul ve yönetim**
- Alt katlar: **Tahıl ambarı**

Zigguratlar aynı zamanda **kütüphane ve arşiv** olarak da kullanılmıştır.

Tekerlek

Sümerler, **tekerleği** önce çömlek yapımında, sonra **taşıma ve savaş arabalarında** kullanmışlardır.

Babilliler ve Kültürel Mirasımıza Katkıları

Babilliler, Mezopotamya'da **tek merkezden yönetilen** bir devlet kurmuşlardır. Başkentleri **Babil**'dir.

Mimari

- **Babil Asma Bahçeleri** (Dünyanın Yedi Harikası)
- **İştar Kapısı**
- **Marduk Ziggurati**

Bu eserler günümüzde **UNESCO Dünya Mirası Listesi**'nde yer almaktadır.

Hukuk

Babil Kralı **Hammurabi**, **Hammurabi Kanunları**'nı hazırlatmıştır.

- Bu kanunlar “**kısasa kısas**” anlayışına dayanır.
- Toplumsal düzenin sağlanmasına katkı sağlamıştır.

Asurlular ve Kültürel Mirasımıza Katkıları

Asurluların başkenti **Ninova**'dır. Ticarete çok gelişmişlerdir.

◆ Ticaret ve Yazı

- Anadolu'da **ticaret kolonileri** kurmuşlardır.
- En önemli ticaret merkezi **Kültepe (Kayseri)**'dir.
- Burada bulunan **20 binden fazla çivi yazılı tablet**, Anadolu'daki ilk yazılı belgelerdir.

◆ Kütüphane

Asur Kralı **Asurbanipal**, dünyanın en eski kütüphanelerinden biri olan **Asurbanipal Kütüphanesi**'ni kurmuştur.

◆ Haberleşme ve Su Yapıları

- Posta teşkilatı** kurulmuştur.
- Barajlar** yapılarak su ihtiyacı karşılanmıştır.

Anadolu Medeniyetleri ve Kültürel Miras

Anadolu, tarih boyunca birçok medeniyete ev sahipliği yapmıştır. Bunların başlıcaları **Hititler**, **Lidyahılar** ve **İyonyalılardır**.

Hititler

Hititlerin başkenti **Hattuşa (Boğazköy/Çorum)**'dur.

◆ Tarih ve Yönetim

- Krallar, yaşanan olayları “**anal**” adı verilen yıllıklara yazdırmıştır.
→ Bu durum **tarafsız tarihçiliğin başlangıcı** sayılır.
- Pankuş Meclisi** adlı danışma meclisi kurulmuştur.
- Kraliçelere **Tavananna** denilmiştir.

◆ Hukuk ve Diplomasi

- Kadeş Antlaşması**, tarihteki ilk yazılı uluslararası barış antlaşmasıdır.
- Antlaşmanın bir nüshası **BM binasında** sergilenmektedir.

Lidyahılar

Lidyahıların başkenti **Sardes**'tir.

◆ Ticaret

- Kral Yolu**'nu kullanmışlardır.
- Tüccarların mallarını koruyarak **sigortacılığın temellerini** atmışlardır.

◆ Para

- Parayı icat eden medeniyettir.**
→ Ticaret hızlanmış, ekonomi gelişmiştir.

İyonyalılar

İyonyalılar, **şehir devletleri** hâlinde yaşamışlardır.

◆ Bilim ve Sanat

- Hipokrat** (tıp)
- Heredot** (tarih)
- Pisagor** (matematik)

◆ Mimari

- Efes Antik Kenti**
- Artemis Tapınağı**

İyonyalılar, bilimin özgür ortamda gelişmesini sağlayarak **bilimsel düşüncenin yayılmasına** katkı sağlamıştır.

Mezopotamya ve Anadolu medeniyetleri;

- Yazı
- Hukuk
- Bilim
- Mimari
- Ticaret

gibi alanlarda yaptıkları çalışmalarla **bugünkü uygarlığın temelini atmışlardır**. Bu eserler ve bilgiler, tüm insanlığa ait olduğu için **ortak kültürel miras** olarak kabul edilir.